

The components of English lexical competence is cognitive (knowledge of English lexical units, individual vocabulary) and activity (use of lexical items in the speech according to the requirements of correctness, consistency, accuracy, clarity, expressiveness).

The system of exercises in accordance with the stages of organization of the work (pre-textual, textual, post-textual) is characterized.

In pre-textual stage the teacher explained the difficulties of translation, grammatical forms and syntactic structures that can raise questions, reveal the importance of lexical units. In textual stage students read and translated the novel of J. Galsworthy «The First and The Last».

Our experience shows that at the post-textual stage it is possible to provide intensive mastery of lexical units and to use them in speech activity. For example: describe the Keith Darrant's moral portrait, his capacity for critical thinking and qualities such as endurance, self-control, perseverance, determination. Compare

the nature of two brothers – Laurence and Keith; prove that Laurence is associated with values-such as goodness, mercy, love, tolerance, and Keith – with selfishness, cruelty.

The prospects of the study of this problem provide the elaboration of receptive exercises with «Home Reading» for students of the initial phase of training.

Key words: *the English lexical competence, stages of work on the text, exercises.*

ПЕРШИЙ ПРОЕКТ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РУЧНОЇ ПРАЦІ У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Бєськова Тетяна Леонідівна

У статті висвітлюються зміст та структура першого проекту української програми для дошкільних установ (1928р.), акцентується увага на використанні ручної праці у освітньо-виховному процесі дитячого садка. Ідеї цієї програми можуть бути використані в роботі сучасного українського дошкільця.

Ключові слова: *трудове виховання, ручна праця, працелюбність, проект української програми для дошкільних установ.*

FIRST PROJECT OF UKRAINIAN PROGRAM FOR PRESCHOOL ESTABLISHMENTS ABOUT THE USE OF HAND LABOUR IN EDUCATION OF A CHILD UNDER SCHOOL AGE

Yeskova Tetiana Leonidivna

In the article contents and structure of the first project of the Ukrainian program for preschool establishments «Preschool education. Materials to the adviser» are elucidated (1928), attention is accented on the use of hand labour in educational process of preschool. The analysis of this document, which was developed by Ukrainian research workers and practices, showed that in the pedagogical process of preschool establishments hand labour was an important factor which was instrumental

in socialization of child, influenced on its scalene development, forming of major lines of personality.

Key words: *preschod education, attention research workers, establishment.*

Постановка проблеми. У Базовому компоненті дошкільної освіти наголошується, що одним з актуальних завдань оновлення сучасного українського дошкільця є набуття дошкільниками життєвих компетенцій у різних видах діяльності, серед яких одне з вагомих місць відведено предметно-практичній діяльності, до якої належить і ручна праця [1]. Звернення до історії української педагогіки, і дошкільної педагогіки зокрема, надає можливість творчо використовувати педагогічну спадщину попередників, беручи з їх досвіду найкраще.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ґрунтовні дослідження історії національного дошкільця в різних аспектах відображено в дисертаціях і наукових розвідках Л. Артемової, А. Богуш, Є. Коваленко, Т. Куліш, М. Мельничук, С. Попиченко, Т. Слободянок, О. Сухомлинської, І. Улокаєвої та ін. Проблема трудового виховання підростаючого покоління завжди була актуальною, про що свідчать численні дослідження та передовий педагогічний досвід (І. Бех, Т. Завгородня, С. Золотухіна, В. Курило, М. Левківський, О. Сухомлинська та інші). Трудове виховання посідає особливе місце у формуванні життєвої компетентності. Серед характеристик людини, здатної розв'язувати життєві проблеми, науковці обов'язково називають уміння усвідомлювати мету, самостійно планувати свою трудову діяльність, відповідально ставитися до її виконання, адекватно оцінювати результати праці. У дослідженнях наголошується, що виховання працелюбності як базової риси особистості має бути зорієнтовано на задоволення реальних життєвих потреб людини, підготовку її до життя (В. Логінова, З. Борисова, Р. Буре, Г. Бєленька, М. Машовець, О. Кононко, В. Ждан, В. Павленчик та інші).

Ми вважаємо, що для наукового розв'язання проблеми використання ручної праці у трудовому вихованні дошкільників варто звернутися не лише до теоретичних праць педагогів минулого, а й до аналізу першого проєкту української програми для дошкільних установ «Дошкільне виховання. Матеріали до poradnika», яка з'явилась у 1928р. Саме в програмових документах висвітлювалась мета педагогічної роботи, окреслювались вимоги суспільства до вихованості, обізнаності й навченості дитини, а також визначались найважливіші умови, за яких можливо досягти необхідних результатів.

Мета нашої статті полягає в аналізі першої української програми (проєкту) діяльності дошкільних установ «Дошкільне виховання. Матеріали до poradnika» (1928 р.), висвітленні її особливостей та виявленні можливостей використання ручної праці сучасними дошкільними навчальними закладами для формування життєвої компетентності дитини.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ ст. педагоги звертали особливу увагу на використання праці в освітньому процесі. Вони надавали вирішального значення у формуванні особистості саме ручній праці, оскільки вважали, що вона найбільше впливає не лише на фізичний розвиток дитини (формує постану, розвиває силу, координацію рухів тощо), а й формує найважливіші риси особистості (працелюбність, сумлінність, активність, взаємодопомогу, колективізм, старанність, акуратність). Це було пов'язано з тим, що праця визнавалася основою життя і найважливішим чинником формування гармонійної осо-

бистості (Г. Кершенштейнер, В. Лай, П. Лесгафт, Н. Лубенець, Т. Лубенець, М. Монтессорі, С. Русова, О. Соломон, Я. Чепіга, С. Френе та інші).

Теоретичні засади проблеми використання ручної праці у ці роки встановлювалися з позиції антропологізації та завдяки розвитку української школи рефлексології та педології. Актуальними й понині залишаються погляди видатних науковців, які працювали у той час, — П. Блонського, М. Басова, С. Шацького, О. Залужного, І. Соколянського, А. Макаренка на проблему трудового виховання дітей.

Перед педагогічною наукою постала нагальна потреба створення державного документу, який би допоміг вихователям зрозуміти мету, засоби, завдання виховання дошкільників та розкрив методичні поради щодо досягнення результату виховних впливів. Вагомим внеском у створення такого документу для системи дошкільної освіти в Україні стало видання першої української програми (проекту) діяльності дошкільної установи «Дошкільне виховання. Матеріали до poradnika», яке відбулося у 1928 р. як результат роботи Харківської центральної дослідно-педологічної станції Управління соціального виховання Наркомосу УРСР. У цьому ж році побачили світ і програми для дошкільних закладів, видані в Москві та Ленінграді. Однак, в Україні вже був свій напрямок розвитку дошкільної справи та розроблені підходи до вирішення проблем трудового виховання на основі народності, демократизму, антропологізму, ідей вільного виховання, також було обґрунтовано систему видів, форм, методів та зміст трудової діяльності дошкільників.

Автори Проекту програми звертали увагу вихователів на те, що весь матеріал пропонується «...у загальних, схематичних рисах, не розбиваючи його по триместрах, а лише даючи той мінімум, що його мусять засвоїти діти протягом року» [2, 25].

Порадник починається з передмови, в якій звертається увага на нагальну потребу створення методичної збірки для дошкільних працівників, яка б віддзеркалювала результати роботи дослідних дитячих садків та пропонувала корисні поради з планування, обліку, визначала зміст та обсяг роботи з дітьми. У пораднику виокремлюється 5 розділів та додатки.

Автори цього документу зробили першу спробу об'єднати в одному виданні матеріал, який допоміг би вихователям вирішити найгостріші проблеми дошкільного виховання тієї доби. Більш детально ми зупинимось на розділі «Зміст та обсяг праці дитячих садків (проект програми)», оскільки вважаємо, що саме він був першою ластівкою, першою спробою науковців і практиків України організувати суспільне дошкільне виховання на науковому рівні, і мав значний вплив на трудове виховання дітей дошкільного віку в подальші роки. Цей розділ починається пояснювальною запискою, в якій розкриваються особливості дошкільної педагогіки того часу: «Тепер ми стоїмо на ґрунті якрраз протилежному, визнаючи, що процес виховання мусить бути суворо обумовленим, з чітким визначенням всіх заходів, що ними ми впливаємо на дитину» [2, 24]. Таке визначення виховного процесу свідчить про те, що на зміну освіті, яка формувалась на демократичних, гуманістичних засадах, з'являється нова, яка відкидає ідеї Ф. Фребеля, М. Монтессорі та здобутки українського дошкільля попередніх років. «Під бурхливим натиском життя в практику дошкільних установ влилися нові принципи і форми роботи...» [2, 9] — зазначається в матеріалах до poradnika. Саме у 20-30 рр. ХХ ст. відзначався найбільший тиск більшовицької ідеології на освітян. І це безумовно справляло значний вплив на науку, освіту і створення перших програмних документів для дошкільних установ. Основна мета, яка

постала перед суспільним дошкільним вихованням тих років — «... вироблення певних форм соціальної поведінки дитячого організму до виконання соціальних функцій» [2, 25].

Згідно з визначеною метою, найбільша увага педагогів приділялась формуванню навичок життєво-необхідних (гігієнічних) та соціально-корисних (трудових та колективістичних). Відповідно до мети і розділи Програми названо таким чином: «Навички», «Орієнтація в оточенні» і «Розвиток мови». Кожний із зазначених розділів, в свою чергу, поділяється на низку дрібніших підрозділів. Програма охоплювала не всі види занять в дитячому садку, а лише найважливіші, або найбільш розроблені в тогочасній теорії та практиці, тому не всі аспекти роботи з дошкільниками було розглянуто [2, 26]. Крім того, обсяг роботи з дітьми було поділено за віковими групами: молодшою, середньою та старшою.

Програма побудована таким чином, що головним засобом виховання стає самостійна діяльність дітей та колективна праця. Автори наголошують, що: «Ми прагнули до того, щоб поставити педагогічну роботу дошкільної установи на колективній праці, широкій суспільності...» [2, 22].

У змісті розділу «Навички» виокремлюються такі види праці дітей: господарська, у природі та робота з різними матеріалами (тобто ручна праця).

Зміст та методичні зауваження з ручної праці викладено у підрозділі «Робота з матеріалом». У всіх вікових групах пропонуються такі види праці, як «Робота з папером і текстурою» та «Робота з деревом» і тільки в старшій групі з'являється новий вид ручної праці «Шитво».

Зміст праці, обсяг навичок, якість виконання робіт поступово ускладнюються залежно від віку дітей. Так, під час роботи з деревом у молодшій групі дітям пропонували такі матеріали та інструменти: маленький молоток, цвяхи середнього розміру, дерев'яні дошки невеличкого розміру та навчали забивати цвяхи у дошку. У середній групі дітям пропонували такі матеріали та інструменти: молоток, цвяхи різного розміру, дошки, пила, обценьки, струбцина, крім цього, необхідно було навчити дітей пиляти пилюкою, користуватися обценьками, струбциною. Ще більше ускладнюються вимоги до змісту роботи з матеріалами у старшій групі. Так, робота з деревом проводиться більш систематично, ніж у попередніх групах. Діти знайомляться з новими інструментами: рубанком, долотом, свердлом та прийомами роботи з ними (довбати долотом, стругати рубанком, просвердлити дірку тощо). У методичних порадах звертається увага на те, що вихователь сам мусить добре знати, як користуватись інструментами, щоб навчити дітей працювати з ними, а також наголошується на першочерговості навчання дітей життєво необхідних навичок та уважному слідкуванні за гігієною робочого місця. Таким чином, розглянувши методичні вимоги до змісту праці дошкільників, можна виділити такі: праця мусить бути життєво потрібною, доцільною з технічного боку, систематичною, відповідати гігієнічним вимогам та віковим особливостям дітей і по можливості бути колективною.

У старшій групі дошкільникам пропонується новий вид праці — шитво, який треба проводити дуже обережно. Введення нового виду ручної праці саме у старшій групі свідчить про те, що педагоги того часу звертали увагу на вікові особливості дошкільників, зрілість їх дрібної моторики. Прищеплюючи дітям трудові навички, педагоги враховували особливості розвитку м'язів руки. Так, у молодшій групі не пропонувалась праця, яка вимагає роботи дрібних м'язів, або така, що вимагає значних фізичних зусиль (наприклад, пиляння дерева пилюкою, шитво). Не пропонувалось також і багато матеріалу і інструментів, оскільки

ки центром роботи у цій групі, як вважали дослідники, було формування життєво-необхідних навичок, які пов'язані з самообслуговуванням та господарчою працею. Інші види праці вводилися по trochu і поступово. Відповідно до віку змінюються і форми організації дітей. Якщо у молодшій групі діти працюють індивідуально, та поступово вводиться чергування, то вже в середній групі додається організація дітей у ланки, які виконують певні завдання. В середній групі трудова діяльність дітей удосконалюється, ускладнюється, забирає більше часу, вводяться нові інструменти і прийоми роботи з ними, якими оволодівають діти. У старшій групі трудові навички розгортаються як найширше: з'являються нові матеріали та інструменти, новий вид праці – шитво. Форми організації праці також ускладнюються: ланки стають робочими одиницями, комісії – новою найскладнішою формою розподілу роботи для дошкільників, бо дітям доводиться протягом декількох тижнів виконувати якийсь завдання, нести певні обов'язки, при тому, що вихователь не завжди має змогу давати вказівки, дітям часто доводиться працювати самостійно. Для того, щоб комісії змогли працювати якісно, у дітей мусять бути сформовані попередні навички: спільно працювати, розподіляти працю, совісно її виконувати та ін. Саме в старшій групі, оскільки основні навички в дітей були закріплені, педагог мав більше змоги звернути увагу на ускладнення та зміцнення колективістичних навичок, на що зверталась особлива увага у «Матеріалах до порадирика»: в процесі праці допомагати один одному, при нагоді й маленьким; самостійно розподіляти обов'язки між членами ланки; нести відповідальність, звітувати про виконану роботу перед колективом; співпрацювати та розподіляти працю; вміти бути ланковим самостійно: вести ланку, розподіляти працю, роздавати матеріал, слідкувати за виконанням обов'язків, бути зразком для інших.

Такі методичні поради щодо формування колективістичних навичок у дошкільників не були випадковими. Вони свідчать про те, що на той час в країні робота з дошкільниками була підпорядкована головній меті – формуванню певних норм соціальної поведінки у суспільстві. Виховання дитини в процесі діяльності і, зокрема ручної праці, та її життя в колективі були визначальними в практиці роботи дошкільних закладів впродовж 20–30 років ХХ ст. Діти старшої групи брали участь і у чергуванні, і у роботі ланок та комісій, загальних зборах, на яких висвітлюються різні питання трудової діяльності групи.

На жаль, внаслідок ідеологічного впливу, який відчувається і на змісті всієї програми, більше акцентується увага на вихованні таких рис особистості, як колективізм та використанні таких форм організації дітей, які не відповідають віковим особливостям дошкільників (ланки, комісії, збори) і не завжди сприяли вихованню позитивного ставлення дітей до праці. Наприклад, «Базою для створення колективних навичок є знов таки життєво потрібна праця, яку мусять виконувати діти всі й кожний, зокрема, для всіх» [2, 31].

У Проекті програми наголошувалося на необхідності систематичної роботи з трудового виховання дітей та створенні спеціальних приміщень для її організації: «Отже, примітивна майстерня, чи-то в окремій кімнаті, чи тільки в окремому куточку (ближче до вікна!) є невід'ємна частина устаткування дошкільної установи» [2, 35]. Практика роботи дошкільних установ того часу доводила, що діти дуже охоче виконували різні види ручної праці, створювали різноманітні речі, якими потім користувались.

Важливого значення надавалось і результату дитячої праці. Як зазначається в Проекті програми: «Всі роботи мусять мати корисне призначення – обслуго-

увати життєві потреби дитячого садка або дітей» [2, 32]. Тому запропоновані у Програмі зразки дитячих виробів були потрібні для побуту, ігрової діяльності у дитячому садку: ящички та підставки для квітів, санчата, лопатка, дошка для ліплення, альбом, папка для малюнків, блокнот, конверт тощо.

Отже, і зміст роботи, і особливості прищеплення певних навичок, і форми організації дітей свідчать про надання педагогами виключно важливого значення саме роботі з різними матеріалами, тобто ручній праці, яку було визнано основою всієї педагогічної роботи у виховному процесі дитячого садка і завдяки якій формувалися життєво необхідні навички, які ставали основою подальшої трудової діяльності особистості.

Важливим моментом є те, що у „Матеріалах до poradnika” автори пропонують не лише зміст роботи з виховання дошкільників, а й „Додатки” за такими темами: а) основні обумовлені моменти в дитячому садку; б) інструкція батькам; в) покажчик літератури. Навіть перелік додатків свідчить про те, що до створення poradnika дослідники підходили, враховуючи важливість спільної праці дошкільного закладу і родини. У „Покажчику літератури для дошкільного робітника” є методичні пояснення, в яких зауважується, як краще ним користуватись, з чого починати роботу. Зазначається, що вихователь повинен знати як сучасну педагогічну літературу так і „цінні праці дореволюційної педагогіки”, „...особливо про еволюцію дошкільного виховання за часи революції” [2, 117]. Покажчик складається з декількох розділів. Найбільшу кількість книжок пропонується у розділі „Практика дошкільної роботи”, який, в свою чергу, поділяється на підрозділи: 1) типи дошкільних установ; 2) основні моменти організації дошкільних установ; 3) зміст методики праці в дитсадках: а) прищеплення навичок; б) праця в природі; в) праця із матеріалом; 4) музика; 5) фізкультура; 6) розвиток мови.

Проаналізувавши перелік запропонованої літератури, яка присвячена роботі з різними матеріалами, тобто організації ручної праці дошкільників, можна стверджувати, що в роботі дошкільних установ цього періоду використовувались педагогічні поради як дореволюційних педагогів, так і сучасних. Методичні поради стосуються роботи з папером, картоном, деревом, тканиною, навчання дітей малюванню та ліпленню. Цікавим також є той факт, що деякі першоджерела висвітлюють роботу з ручної праці і у початковій школі. Це свідчить про вивчення вихователями питання наступності навчання дітей у початковій школі і про обізнаність дошкільних працівників з шкільними вимогами щодо знань, вмінь та навичок з ручної праці. Загалом пропонується дошкільним працівникам понад 40 книг лише з питання трудового виховання дошкільників. Даний факт підтверджує думку про те, яке важливе значення надавалося праці в освітньо-виховному процесі тогочасних дошкільних закладів в Україні.

Таким чином, аналіз першого Проекту програми для дошкільних установ 1928 р., який був розроблений українськими науковцями та практиками показав, що у педагогічному процесі дитячих садків важливим чинником була праця, яка сприяла соціалізації дитини, впливала на її різнобічний розвиток, формування найважливіших рис особистості.

Перший проєкт програми, розроблений українськими дослідниками та практиками дошкільної справи, проіснував не довго, але він мав велике значення для створення наступних програмових документів для дошкільних установ, бо подавав вихователям не лише перелік необхідних для засвоєння навичок, а й пропонував методичні поради щодо їх формування та виховання дошкільників. Це

дозволяло використовувати ручну працю не тільки для формування навичок, а й виховання важливих рис особистості.

Ідеї використання праці, які були висвітлені у першій програмі для дитячих садків, мали важливе значення для створення програмно-методичних документів у подальші періоди розвитку національної системи дошкільної освіти. Цей національний досвід роботи дошкільних установ особливе значення набуває у часи створення незалежної України. Вихователі прагнуть використовувати ручну працю як важливий вид діяльності дошкільників, який впливає на особистісне зростання дитини та її життєву компетентність: світогляд, самосвідомість, інтереси, базові риси особистості: наполегливості, самостійності, працелюбності, колективізму та ін.

Висновки. Досвід суспільного дошкільного виховання переконує, що у створенні нових програм необхідно спиратись на теоретичні і практичні знахідки попередників та сучасні наукові досягнення, творче застосовувати їх у роботі сучасних навчальних дошкільних закладів згідно з новими вимогами суспільствами щодо формування особистості.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник А. М. Богущ // Дошкільне виховання, 2013. — №7. — С. 4-23.

2. Дошкільне виховання. Матеріали до порадника. Допоміжна книга для робітників соціального виховання, студентів пед. вузів та батьків. Вип. 1. — Харків : Держвидав. України, 1928. — 123 с.

FIRST PROJECT OF UKRAINIAN PROGRAM FOR PRESCHOOL ESTABLISHMENTS ABOUT THE USE OF HAND LABOUR IN EDUCATION OF A CHILD UNDER SCHOOL AGE

Yeskova Tetiana Leonidivna

Abstract. *In the article contents and structure of the first project of the Ukrainian program for preschool establishments «Preschool education. Materials to the adviser» are elucidated (1928), attention is accented on the use of hand labour in educational process of preschool. The analysis of this document, which was developed by Ukrainian research workers and practices, showed that in the pedagogical process of preschool establishments hand labour was an important factor which was instrumental in socialization of child, influenced on its scalene development, forming of major lines of personality. The authors of the program made a maiden attempt to unite in one edition materials which would help educators to work out the sharpest problems of preschool education in those days, and labour education in particular. In the project of the program not only types and contents of hand labour, list of various equipment, materials were offered, but also list of necessary things for mastering of labour skills of children under school age in accordance with the age-old features of children. Leaning on achievement of that time science and practices, in contents of a document methodical advices were entered for educators in relation to forming of the proper vitally necessary labour skills. It allowed to use hand labour not only for forming of skills but also to educate important*

lines of personality: persistence, honesty, industriousness, sense of collectivism and others.

Work with different materials was acknowledged as basis of all pedagogical work in educational process of preschool and due to which necessary skills were formed became basis of subsequent labour activity of personality and testified about priority of this direction in education of children under school age.

Ideas to use labour, which were elucidated in the first program for preschool had an important value for creation programmatic methodical documents in subsequent periods of development of the national system of preschool education.

ІГРОВІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ»

**Липська І. І.
УДК: 371.3:004**

В статті изложено теоретическое обоснование необходимости формирования межкультурной компетентности у будущих специалистов отрасли международного туризма средствами игровых и информационных технологий. Предложены этапы реализации межкультурного подхода в процессе обучения.

Ключевые слова: межкультурная компетентность, отрасль международного туризма, межкультурный подход, игровые и информационные технологии.

INTERCULTURAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE PROFESSIONALS IN THE INTERNATIONAL TOURISM BRANCH BY MEANS OF GAMES AND INFORMATION TECHNOLOGIES

I. Lypska

Theoretical justification for intercultural competence formation of future professionals in the international tourism industry by means of games and information technology has been given in the article. Stages of the intercultural approaches implementation into the learning process have been provided.

Keywords: the intercultural competence, international tourism industry, an intercultural approach, games and information technology.

Тенденції розвитку сучасного світового суспільства у всіх аспектах життєдіяльності людини призвели до необхідності знаходження шляхів формування глобального багатокультурного соціуму [1, с. 35].

У такому соціумі проживають люди різної етнічної, соціально-економічної, лінгвістичної та релігійної приналежності. Європейська дидактика визнає полікультурну освіту основоположним принципом, який спрямовує навчально-виховну діяльність навчальних закладів різних країн Європи на взаємне визнання та взаємодію культур [8].